

Ceutorhynchus scrobicollis, een nieuwe snuitkever voor de Nederlandse fauna (Coleoptera: Curculionidae)

Ceutorhynchus is een relatief soortenrijk snuitkevergenus. In de Kevercatalogus staan 32 soorten genoemd voor Nederland (Heijerman 2010). In 2000 werd een nieuwe *Ceutorhynchus*-soort voor Nederland gevangen, namelijk *Ceutorhynchus scrobicollis* Neresheimer & Wagner, 1924, waarvan een aantal exemplaren werd gesleept uit een berm bij Wageningen (Gelderland). Daarna is de soort op meerdere plaatsen in en bij Wageningen aangetroffen. In 2018 werd een exemplaar bij Noordwijk (Zuid-Holland) verzameld en in 2020 werden enkele vondsten gedaan bij Cartils en Milsbeek (Limburg). De soort is nu dus uit drie provincies bekend van de volgende vondsten (allemaal leg., det. & col. Th. Heijerman, tenzij anders vermeld): Gelderland – Wageningen, Onderlangs, 30.iv.2000, 13 ex, 31.xii.2000, 1 ex, 4.v.2003, 1 ex; Wageningen, Botanische tuin De Dreijen, 4-31.x.2006, 1 ex; Renkum, Quadenoord, 5.v.2000, 1 ex; Wageningen, Tarthorst, 4.v.2014, leg. R. Heijerman, 5.v.2014, 1 ex. Zuid-Holland – Noordwijk, 16.iv.2018, leg. R. & B. Middelkoop. Limburg – Cartils, 3.vi.2020, 1 ex; Milsbeek, St. Jansberg, 20.vi.2020, 4 ex.

Het exemplaar van 31 december 2000 werd gezeefd en het exemplaar van De Dreijen bevond zich in een bodemval met formaline. De exemplaren bij Wageningen en Renkum werden gesleept of geklopt uit een vegetatie waarin de voedselplant, look-zonder-look *Alliaria petiolata*, voorkwam. De beide exemplaren uit de Tarthorst betreffen handvangsten op de voedselplant in een tuintje. De Limburgse exemplaren werden gesleept.

Ceutorhynchus scrobicollis is op naam te brengen met Lohse (1983) of met Dieckmann (1972). Op look-zonder-look leven nog drie andere *Ceutorhynchus*-soorten namelijk *C. constrictus* (Marsham, 1802), *C. roberti* Gyllenhal, 1837 en *C. alliariae* Brisout de Barneville, 1860 (Böhme 2001). *Ceutorhynchus constrictus* en *C. alliariae* zijn algemene soorten die door heel Nederland voorkomen (bekend na 1966 van respectievelijk 8 en 10 provincies); *C. roberti* is zeldzamer (5 provincies) (Heijerman 2010). *Ceutorhynchus scrobicollis* is tamelijk eenvoudig te onderscheiden van de drie genoemde soorten. *Ceutorhynchus constrictus* is slechts 1,9-2,3 mm, terwijl de lengte van *C. scrobicollis* 2,9-3,4 mm bedraagt. *Ceutorhynchus scrobicollis* verschilt van *C. roberti* en *C. alliariae* door de dekschildstrepen, die bij *C. scrobicollis* dieper zijn en de tussenruimtes smaller dan bij de andere soorten. Ook heeft *C. scrobicollis* een duidelijke middengroef op het halsschild, die bij beide andere

soorten minder uitgesproken is en vaak op het midden afgevlakt. Ten slotte is het halsschild bij *C. scrobicollis* veel grover bestippeld: er bevinden zich langs de denkbeeldige middenlijn ongeveer tien stippels; bij de andere twee soorten zijn dat er twaalf of dertien.

Ceutorhynchus scrobicollis is dus monofaag op look-zonder-look en komt voor in loofbossen, bosranden en in wegbermen, braakliggende velden en op andere ruderaal plaatsen. De soort zou nachtactief zijn. De larven mineren in de jonge bladeren en later in de worstelstok (Böhme 2001, 2005, Bayer & Winkelmann

2005, Rheinheimer & Hassler 2010).

Ceutorhynchus scrobicollis komt voor in Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Duitsland, Frankrijk, Hongarije, Italië, Luxemburg, Moldavië, Oekraïne, Oostenrijk, Polen, Slowakije, Tsjechië, Zwitserland en in Azerbeidzjan (Alonso-Zarazaga 2017). In Duitsland wordt ze gemeld uit diverse deelgebieden, onder andere van Noordrhein en Rheinland, die aan ons land grenzen (Köhler & Klausnitzer 1998). Uit België is ze nog niet gemeld (Delbol 2008).

Look-zonder-look werd onbedoeld geïntroduceerd in Noord-Amerika en wordt daar nu als een pest gezien. Er wordt onderzoek gedaan naar een effectieve en verantwoorde biologische manier om deze plant te bestrijden.

1. *Ceutorhynchus scrobicollis*, mannetje, dorsaal aanzicht. Wageningen (Gelderland), 5.v.2014. Foto: Theodoor Heijerman

1. *Ceutorhynchus scrobicollis*, male, dorsal view. Wageningen (province of Gelderland), 5.v.2014.

2. *Ceutorhynchus scrobicollis*, vrouwtje, lateraal aanzicht. Cartils (Limburg), 3.vi.2020. Foto: Theodoor Heijerman

2. *Ceutorhynchus scrobicollis*, female, lateral view. Cartils (province of Limburg), 3.vi.2020.

Hierbij zijn verschillende (Europese) natuurlijke vijanden getest, waaronder *C. alliariae*, *C. roberti*, *C. constrictus* en *C. scrobicollis*. De laatste soort lijkt het meest belovend (www.cabi.org/projects/biological-control-of-garlic-mustard/).

Rheinheimer & Hassler (2010) schrijven dat er de laatste tijd veel nieuwe vondsten gemeld worden en dat de soort waarschijnlijk onderbemonsterd is. Dit zou mogelijk (mede) het gevolg kunnen zijn van haar nachtelijke levenswijze. Voedselplant en habitat zijn niet zeldzaam in Nederland. De verwachting is dan ook dat door gericht zoeken deze soort op meer plaatsen ontdekt zal kunnen worden.

Literatuur

Alonso-Zarazaga MA, Barrios H, Borovec R, Bouchard P, Caldara R, Colonnelli E, Gültekin L, Hlaváč P, Korotyaev B, Lyal CHC, Machado A, Meregalli M, Pierotti H, Ren L, Sánchez-Ruiz M, Sforzi A, Silfverberg H, Skuhrovec J, Trýzna M, Castro AJVd & Yunakov NN 2017. Cooperative catalogue of palaeartic Coleoptera Curculionoidea. Monografías electrónicas SEA 8.

- Bayer C & Winkelmann H 2005. Rote Liste und Gesamtartenliste der Rüsselkäfer (Curculionoidea) von Berlin. Der Landesbeauftragte für Naturschutz und Landschaftspflege/Senatsverwaltung für Stadtentwicklung. Rote Listen der gefährdeten Pflanzen und Tiere von Berlin. CD-ROM: 1-107.
- Böhme J 2001. Phytophage Käfer und ihre Wirtspflanzen in Mitteleuropa: ein Kompendium. Bioform.
- Böhme J 2005. Die Käfer Mitteleuropas, Band K: Katalog (Faunistischer Übersicht). Spektrum Verlag.
- Delbol, M 2008. Liste partielle des Ceutorhynchini (Curculionidae: Ceutorhynchinae) de Belgique. Entomologie Faunistique 61: 109-123.
- Dieckmann L 1972. Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera - Curculionidae: Ceutorhynchinae. Beiträge zur Entomologie, 22: 3-128.
- Heijerman Th 2010. Curculionidae. In: Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera) (Vorst O ed). Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging 11: 164-182.
- Köhler F & Klausnitzer B 1998. Verzeichnis der Käfer Deutschlands. Entomologische Nachrichten und Berichte, Beiheft 4: 1-185.
- Lohse GA 1983. 28. Unterfamilie Ceutorhynchinae. Die Käfer Mitteleuropas 11: 180-253.
- Rheinheimer J & Hassler M 2010. Die Rüssel-

käfer Baden-Württembergs. LUWB Landesanstalt für Umwelt, Messungen und Naturschutz Baden-Württemberg.

Theodoor Heijerman

Wageningen

theodoor.heijerman@weevil.demon.nl

Summary

***Ceutorhynchus scrobicollis*, a weevil new to the Netherlands (Coleoptera: Curculionidae)**

On 30 April 2000, a number of specimens were taken of *Ceutorhynchus scrobicollis* near Wageningen, province of Gelderland. This capture appeared to be the first record of this species in the Netherlands. Later more specimens were collected in and around Wageningen, but also on locations in the provinces of Noord-Holland and Limburg. The species lives monophagous on garlic musterd *Alliaria petiolata* and may be under-sampled, also because it is probably mainly active at night.

Uitgelezen

Polina Been 2020

Japie de spin

Uitgeverij Boekscout.nl, Soest. 34 pp.
ISBN 978-94-640-3184-3. € 14,99

'Japie de spin' is een prentenboek met veel kleurige aquarellen en weinig tekst. Het is het eerste boek dat Polina Been heeft uitgegeven. De van oorsprong Russische kunstenaar heeft het gemaakt uit liefde voor de natuur en alles wat er in leeft. De inspiratie borrelde op toen ze haar kleuters achter een spinnetje aan zag kruipen: 'Het kwam als vanzelf, alsof er een warme edelsteen in mijn hart werd gelegd. Binnen een paar dagen had ik het verhaal af'. Met haar boek wil Polina op een leuke en leerzame manier laten zien dat kinderen, en ook trouwens volwassenen, niet bang hoeven te zijn voor spinnen.

De kunstenaar benadert het onderwerp met humor en cartoonachtige tekeningen. Ze gelooft dat het ontspanning brengt als mensen ergens om kunnen lachen. Daardoor stellen ze zich meer open voor andere inzichten. In het eerste deel van het boek beschrijft Polina hoe mensen naar spinnen kijken. Halverwege keert ze het perspectief om en laat ze zien hoe spinnen naar mensen kijken. Veel mensen vinden spinnen eng en groot, maar spinnen vinden ons juist

eng en groot. 'Ook de spin mag er zijn', spreekt uit haar verhaal. Die visie kan ik van harte toejuichen.

Uit natuurhistorisch oogpunt is 'Japie de spin' niet helemaal correct. De afgebeelde wielwebben zijn te beschouwen als een kunstenaarsimpressie en niet als natuurgetrouwe afbeelding. Verder hebben alle spinnen in het boek een hoofdje met twee Donald-Duck-oogjes en een mond, terwijl de poten aan het achterlijf zijn bevestigd. Polina zegt hierover: 'Het klopt dat de spinnetjes in mijn tekeningen twee ogen hebben. Op die manier wil ik de mimiek zo dicht mogelijk bij de menselijke mimiek brengen, verrast of bang, zodat de kleine en grote lezers zich

beter in hun emoties kunnen inleven'.

In één van de tekeningen ligt een baby-spinnetje in een kinderwagen met een luiertje om. Dat is duidelijk fantasie. Alhoewel... het zwarte vlekje aan het achterlijfje van jonge kruisspinnetjes doet mij altijd denken aan een luiertje én spinnenmoeders zorgen heel goed voor hun baby's. Ze maken vaak wiegies van spinsel. Een fopspeen is ongebruikelijk in de mond van een spinnetje, maar dergelijke details zullen niet snel leiden tot verkeerde beeldvorming bij de lezers.

Een beetje moeite heb ik met de vraag in het boek: wat is het nut van een spin? Het antwoord is dat wij dan minder last hebben van muggen en vliegen. Daar moet je bij entomologen natuurlijk niet mee aankomen! Maar al met al een leuk boek, met een goede boodschap.

Caroline Elfferich

Ben Smart 2018

Micro-moth field tips

Lancashire & Cheshire Fauna Society, Rishton. 216 pp. ISBN 9781999731243. € 20,-

Het zoeken naar rupsen is vaak beperkt tot de macrolepidoptera. Diverse publicaties hebben er toe geleid dat men ook vaker is gaan letten op de zogenaamde eerste levensstadia van microlepidop-